

BIJLAGE 4 : HULPDOCUMENT: HET OPSTELLEN VAN EEN VAKWERKPLAN.

In dit hulpdocument zal beschreven worden wat een vakwerkplan is en dit document zal je ondersteunen bij het opstellen hiervan.

Het vakwerkplan is bedoeld om de afspraken van een school omtrent het vak Lichamelijke Opvoeding (het bewegingsonderwijs) vast te leggen. Wanneer op die manier een kwaliteitsvol programma ontstaat is er sprake van een vakwerkplan. “Het vakwerkplan is een bundeling van afspraken binnen de sectie over het wat, hoe en waarom van het programma Lichamelijk Opvoeding” (Faber, 1993). Het vakwerkplan vervult op deze manier de functie van draaiboek; het geeft aan hoe het bewegingsonderwijs georganiseerd wordt of zou moeten worden. Naast deze functie kan het vakwerkplan ook dienen als verantwoording naar inspectie, voorlichting aan ouders en informatie voor de schoolleiding.

Een goed vakwerkplan is specifiek geschreven voor de situatie op de desbetreffende school. Het is dan ook niet mogelijk om vast te stellen wat de inhoud van een vakwerkplan moet zijn, dit is voor elke onderwijsorganisatie anders en kan door de betrokken partijen in samenspraak bepaald worden. Wel kunnen er een aantal richtlijnen gegeven worden die in een compleet vakwerkplan toch wel thuishoren volgens Faber (1993). De richtlijnen zijn:

0. Inleiding/voorwoord
Hierin vertel je waarom je ervoor hebt gekozen om een vakwerkplan op te zetten.
1. Startsituatie en beleid
Hierin komen gemaakte afspraken, lestijden, accommodatie en andere algemene informatie over de school en het bewegingsonderwijs aan bod.
2. Visie op het vak bewegingsonderwijs
De visie van de onderwijsorganisatie wordt op het bewegingsonderwijs losgelaten waardoor de visie op het vak bewegingsonderwijs ontstaat. Er kan gedacht worden aan de visie op mensen en maatschappij, de visie op bewegen, lichamelijkeheid en bewegingscultuur en de visie op het onderwijs en de lichamelijke opvoeding (school- en vakconcept). In de visie komen ook de doelstellingen van het bewegingsonderwijs te staan (deze dekken de kerndoelen). De uitgangspunten en doelstellingen vormen dus de hoofdmoot van dit onderdeel.
3. Inhoud van het programma
Hierin wordt berekend hoeveel beschikbare uren er zijn en hoe deze uren verdeeld worden over de thema's, domeinen en leerjaren. Er wordt ook een jaar- en periodeplanning gemaakt. Tot slot wordt in dit gedeelte ook aangegeven welke overige activiteiten rondom bewegen en georganiseerd worden. Te denken valt aan steunlessen, sportdagen, wedstrijden, etc.
4. Vormgeving van het onderwijs
Hieronder wordt alles verstaan wat te maken heeft met de werkwijze binnen de lessen en de organisatie van het bewegingsonderwijs. Het gaat dus om de didactische werkvormen, lesopbouw, samenwerking met andere vakken, differentiatie, leermiddelen, etc. (Faber, 1993).
5. Evaluatie en rapportage
Hierin wordt beschreven op welke manier er duidelijk gemaakt wordt in hoeverre de doelen die opgesteld zijn, door de leerlingen zijn behaald. Er kan product- en procesevaluatie plaatsvinden en er wordt aangegeven op welke manier er geëvalueerd wordt en met welk doel er geëvalueerd wordt. Ook een eventueel leerlingvolgsysteem kan hierin verwerkt worden.

Wanneer een school de bovenstaande punten in ogenschouw neemt bij het samenstellen van het vakwerkplan, ontstaat er een goed en bruikbaar vakwerkplan waarin de school zoveel kwijt kan als het zelf wil. De kerndoelen vormen de uitgangspunten van elk vakwerkplan (punt 2, visie op het bewegingsonderwijs). De kerndoelen zijn door de overheid vastgesteld en als onderwijsorganisatie kun je deze kerndoelen niet links laten liggen. De tot nog toe gepubliceerde vakwerkplannen voor het

basisonderwijs, gaan dan ook allemaal uit van de kerndoelen Lichamelijke Opvoeding voor het basisonderwijs. De lessenreeksen worden zo ingedeeld dat aan het einde van de basisschooltijd de kerndoelen bereikt zijn.

0. INLEIDING/VOORWOORD

Voorbeeld KVLO: Met dit plan willen wij, als onderwijsteam van school X, een duidelijk beeld schetsen welke rol bewegingsonderwijs moet hebben binnen het onderwijsaanbod van de school en op welke wijze wij dit gaan vormgeven.

Ons inhoudelijke beleid op bewegingsonderwijs sluit aan bij;

1. De kerndoelen van de overheid;
57. De leerlingen leren op een verantwoorde manier deelnemen aan de omringende bewegingscultuur en leren de hoofdbeginselen van de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren.
58. De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden.
(BRON: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018844/2012-12-01#Bijlage>)
2. De SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling);
Citaat SLO:
“Zowel bij de doelbeschrijving in de kerndoelen als eindtermen gaat het om beter leren bewegen, het samen reguleren van bewegingsactiviteiten en het bewegen beleven en waarderen als onderdeel van een actieve leefstijl.”
(BRON: <http://bewegingsonderwijs.slo.nl/themas/kerndoelen-en-eindtermen>)

Door middel van ons vakwerkplan werken we vanuit een gemeenschappelijk gedragen visie planmatig aan de bewegingsontwikkeling van kinderen. Dit vakwerkplan vormt de basis voor de invulling van de lessen bewegingsonderwijs binnen school x

1. STARTSITUUTEN EN BELEID

Hierin komen gemaakte afspraken, lestijden, accommodatie en andere algemene informatie over de school en het bewegingsonderwijs aan bod. Het gaat in dit deel om het in kaart brengen van de startsituaties ten aanzien van:

- Algemene visie en missie van de school.
- de ligging van de school
- accommodaties en materialen bewegingsonderwijs
- afspraken rondom lestijden en hygiëne
- aanwezige deskundigheid

Algemene informatie over de school

- Wat is de missie van de school?
- Wat is de visie van de school?
- Wat zijn de kernwaarden van de school?
- Wat is kenmerkend voor de werkwijze op de basisschool?

Ligging school

- Waar ligt de school? Omschrijf de locatie/ omgeving van de school.

Leerlingensituatie

- Hoeveel leerlingen heeft de school? Maak onderscheid per groep.
- Wat kan je zeggen over de motorische vaardigheden/ het beweggedrag van de kinderen?

Accommodatie en materialen bewegingsonderwijs

- Waar liggen de accommodaties (Speelzalen, gymzalen, sportvelden) waarvan gebruikt wordt gemaakt t.b.v. het bewegingsonderwijs.
- Hoe ver liggen deze van de school af.
- Wat zijn mogelijke vervoersmiddelen/ looproutes?
- Wat zijn de afspraken omtrent het reizen van en naar de gymles?
- Hoe zou je deze accommodatie omschrijven?
- Hoeveel en welke materialen zijn er per accommodatie beschikbaar? \

Afspraken en regels rondom bewegingsonderwijs

Lestijden:

- Welke afspraken zijn er omtrent lestijden?
- Hoe lang duurt een les?
- Hoe vaak per week hebben kinderen les?
- Hoe ziet het gymrooster eruit?
- Hoeveel minuten voor de aanvang van de les zijn de kinderen in de kleedkamer?

Hygiëne:

- Welke afspraken zijn er omtrent hygiëne?
- Welke kleding moeten kinderen aan?
- Welke schoenen moeten kinderen aan?

Veiligheid:

- Welke afspraken zijn er omtrent het borgen van de veiligheid?
- Welk protocol wordt er gevolgd bij incidenten tijdens de les lichamelijke opvoeding

Aanwezige deskundigheid

- Wie geeft of geven de lessen bewegingsonderwijs? Waarom?
- Hoe is de deskundigheid/ bevoegdheid / bekwaamheid geborgd?
- Hoe zorg je dat deze deskundigheid op peil blijft?

2. UITGANGSPUNTEN EN ALGEMENE DOESTELLN BEWEGINGSONDERWIJS

De visie van de onderwijsorganisatie wordt op het bewegingsonderwijs losgelaten waardoor de visie op het vak bewegingsonderwijs ontstaat. Er kan gedacht worden aan de visie op mensen en maatschappij, de visie op bewegen, lichamelijke en bewegingscultuur en de visie op het onderwijs en de lichamelijke opvoeding (school- en vakconcept). In de visie komen ook de doelstellingen van het bewegingsonderwijs te staan (deze dekken de kerndoelen). De uitgangspunten en doelstellingen vormen dus de hoofdmoot van dit onderdeel.

Visie op het bewegingsonderwijs

- Wat is de visie van de school op het bewegingsonderwijs/ bewegen op en rondom school?

Doelen van het bewegingsonderwijs

- Welke doelen (vaak kerndoelen) streeft de school na met het bewegingsonderwijs?
- Wat wil je met deze doelen bereiken?
- Hoe wil je deze doelen concreet bereiken?

Bereiken van deze doelen

- Hoe gaan we deze doelen bereiken?
- Wat zijn de grote lijnen die hieraan bijdragen?

3. INHOUD VAN HET ONDERWIJSPROGRAMMA BEWEGINGSONDERWIJS

Dit is een concretisering van de algemene doelstellingen. Hierin wordt o.a. berekend hoeveel beschikbare uren er zijn en hoe deze uren verdeeld worden over de thema's, domeinen en leerjaren. Er wordt ook een jaar- en periodeplanning gemaakt. Tot slot wordt in dit gedeelte ook aangegeven welke overige activiteiten rondom bewegen en georganiseerd worden. Te denken valt aan steunlessen, sportdagen, wedstrijden, etc.

Inzet beschikbare tijd

- Hoeveel tijd is er per leerjaar per schooljaar beschikbaar voor bewegingsonderwijs?
- Hoeveel lessen zijn er per leerjaar per schooljaar voor bewegingsonderwijs?
- Hoe wordt deze tijd per leerjaar verdeeld over de beschikbare kerndoelen, leerlijnen, bewegingsthema's en reguleringsdoelen?

Buitenroosteractiviteiten

- Welke bewegingsactiviteiten vinden er per leerjaar nog meer plaats op en rondom school gedurende het schooljaar? Te denken valt aan:
  - Sportdagen
  - Buitenschoolse workshops en clinics
  - Extra beweegmomenten voor motorische ontwikkeling.
- Hoe vaak worden deze activiteiten aangeboden?
- Wat houden deze activiteiten in?
- Hoe dragen deze bij aan de doelstellingen omtrent bewegingsonderwijs/ bewegen op school?

Methode bewegingsonderwijs

- Maak je gebruik van een methode binnen het bewegingsonderwijs?
- Leg uit waarom wel of niet?
- Waarom is voor deze methode gekozen?

Jaarplanning

- Hoe ziet de jaarplanning bewegingsonderwijs eruit?
- Aan welke kerndoel, leerlijn, bewegingsthema en reguleringsdoel besteed je in welke les in het jaar aandacht?
- Wanneer vinden de buiten roosterlijke activiteiten plaats?
  - Zie voorbeeld jaarplanning Breda Actief.
  - Tip: Geef dit schematisch weer.

4. VORMGEVING VAN HET ONDERWIJS

Hieronder wordt alles verstaan wat te maken heeft met de werkwijze binnen de lessen en de organisatie van het bewegingsonderwijs. Het gaat o.a. om de didactische en pedagogische principes, lesopbouw, samenwerking met andere vakken, differentiatie en leermiddelen

Werkwijze en organisatie

- Wie geeft de lessen bewegingsonderwijs? Waarom?
- Hoe wordt er gewaarborgd dat de jaarplanning wordt gebruikt?
- Hoe worden de lessen voorbereid?
- Welke afspraken/regels gelden er in de gymles?
- Welke afspraken zijn er over de gymles?
- Wie is er verantwoordelijk voor de kwaliteit van de lessen bewegingsonderwijs?

Pedagogische en didactische principes

- Welke pedagogische en didactische uitgangspunten gebruikt men tijdens de lessen bewegingsonderwijs
- Waarom?
- Wat wordt er op dit gebied van de leerkracht verwacht?
- Welke competenties en vaardigheden moet de leerkracht hebben?

Differentiatie

- Op welke wijze wordt er gedifferentieerd in de les?
- Hoe wordt er omgegaan met talenten binnen het bewegingsonderwijs?
- Waarom?
- Hoe wordt er omgegaan met kinderen met een mindere motorische vaardigheid?
- Waarom?
- Hoe wordt ervoor gezorgd dat er voldoende aandacht is voor differentiatie?

Lesopbouw

- Hoe wordt een les opgebouwd?
- Waarom?

Leermiddelen

- Welke leermiddelen worden er ingezet?
- Waarom?

Veiligheid

- Wat wordt er gedaan om de veiligheid tijdens de lessen te garanderen?
- Welk protocol wordt er gevolgd bij incidenten tijdens de les lichamelijke opvoeding?
- Welk protocol wordt er gevolgd bij brand of een andere gevaarlijke situatie in de gymzaal?
- Wie hebben een EHBO-diploma?
- Waar ligt de EHBO-kit?

Samenwerking met andere vakgebieden

- Welke vakken hebben overeenstemming met de doelstellingen van de school binnen het bewegingsonderwijs?
- Wat is de samenhang tussen deze vakgebieden?
- Hoe wordt er in de praktijk samengewerkt op deze gebieden?

5. EVALUATIE EN RAPPORTAGE

Hierin wordt beschreven op welke manier er duidelijk gemaakt wordt in hoeverre de doelen die opgesteld zijn, door de leerlingen zijn behaald. Er kan product- en procesevaluatie plaatsvinden en er wordt aangegeven op welke manier er geëvalueerd wordt en met welk doel er geëvalueerd wordt. Ook een eventueel leerlingvolgsysteem kan hierin verwerkt worden.

Algemeen Evaluatie

- Op welke wijze wordt er geëvalueerd?
- Is er een werkgroep bewegingsonderwijs/ bewegen op school?
- Zijn er overleggen over het bewegingsonderwijs?
- Wat wordt er met de evaluatiepunten gedaan?

Evaluatie jaarplanning en vakwerkplan

- Hoe wordt het vakwerkplan geëvalueerd?
- Hoe wordt het jaarplan geëvalueerd?
- Wie zijn hiervoor verantwoordelijk?
- Hoe wordt input opgehaald voor deze verbetering?
- Met welke ontwikkelingen moet er rekening gehouden tijdens de evaluatie?

Evaluatie deskundigheid, bekwaamheid en bevoegdheid

- Hoe wordt er gemeten wie er deskundig zijn om bewegingsonderwijs te geven?
- Hoe wordt er geborgd dat deze mensen deskundig blijven?
- Wat wordt er gedaan op het moment dat iemand niet deskundig genoeg bevonden is.

Evaluatie lessen

- Hoe gebeurt de evaluatie van de lessen?
- Wie is/zijn daar verantwoordelijk voor?
- Wat voor hulpmiddelen zijn hiervoor aanwezig?

Monitoring en rapportage ontwikkeling kinderen

- Hoe wordt de ontwikkeling van kinderen binnen het bewegingsonderwijs gemonitord?
- Wie is daar verantwoordelijk voor?
- Welke hulpmiddelen worden daartoe gebruikt?
- Hoe wordt er over de ontwikkeling van kinderen binnen het bewegingsonderwijs gerapporteerd?
- Wie is daar verantwoordelijk voor?
- Welke hulpmiddelen worden daartoe gebruikt?